

ENDEMİK BİTKİLER

Yöresel endemik bitkilerimize örnekler. Latince ismi Kapadokya olan bitkiler:

1. **KAPADOKYA ANASONU.** (*Pinpinella Capadocica*) Maydanozgiller (*Umbelliferae*) familyasındandır. 30-80cm. boylanabilen, yeşil gövdeli, salkımlar şeklinde açan beyaz çiçekleri olan bir yıllık otsu bir bitkidir.

KAPADOKYA ANASONU

Akdeniz bitki topluluğuna ait bitki olmasına rağmen tüm yurttta görülür. Bu bitkiye Kayseri ve Egridir de rastlanır. Bu anason türü endemiktir.

2. **KAPADOKYA BEŞ PARMAC OTU** (*potinella capadocica*). Gülgiler (*rosaceae*) familyasındandır. Çok yıllık olan bu bitki 30-70 cm boylanır. Habitatı gölgelikler ve çayırılıklardır. Yöremizde ayrıca “Hayıt” Olarak bilinen (*Potinella Reptans*), Tıbbi beş parmak otu (*Potinella tormentila*) bulunmaktadır. Bu tür şifacılıkta kullanılmaktadır.

Beşparmak otu-Potinella

3. **KAPADOKYA BROMU** (*Bromus Cappadocica*) Arpagiller (*Poaceae*) familyasındandır. Çok yıllık otsudur. Her yer onun habitatıdır. Bu sayede meracılıkta baskın tür olarak geçmektedir. Bitki yeşilken yem değeri yüksektir. Kuruyunca hayvanlar tarafından tercih edilmezler. Anız yangınlarını artırıcı ve yayıcı, yani çabuk tutuşan özelliği bulunmaktadır.

4. **KAPADOKYA ÇAYIR OTU** (*Festuca Cappadocica*) Buğdaygiller (*Graminea*) familyasındandır. Familyasına göre 150 cm lere kadar boylana bilirler. Meraların hâkim bitkileri arasındadır. Yaprakları çayırı, duruşu buğdayı andırır. Doğal yem bitkisi olarak değerlendirilir
5. **KAPADOKYA ÇİVİT OTU** (*İsatis Cappadocica*). TURPGİLLER (*Cruciferae*) familyasındandır. Bu bitki, değerlendiremediğimiz veya unuttuğumuz bitkilerdendir. Çivit otu ayrıca şifacılıkta da kullanılmaktadır. bağlanırken yıllar geçer.

Çivit otları; mayıs-Temmuz ayları arasında çiçeklenir. Arıcı bir bitki

ÇİVİT OTU

6.KAPADOKYA HAVACİVA OTU (*Alkanna cappadocica*) hodangiller (*Boraginaceae*) familyasındandır. Nisan- temmuz aylarında çiçekler açar. Kuru yamaçlar ve bozkırlar bu bitkinin habitatıdır. *Alkanna Cappadocica* endemik bir bitkidir. İran-Turan elementine ait olan bu bitkinin dağılımı Orta Anadolu olarak geçmektedir.

KAPADOKYA HAVACİVA OTU

7.SARIÇİÇEKLİ HAVACİVA OTU (*Alkanna orontalis*) 50-60 cm boylana bilen, sürünücü kümeler halinde büyüye bilen bir bitkidir. Bitki dikensi kıllarla kaplıdır. Yöremizde gerçekten bol bulunmaktadır. Çiçeklerini küçükken sormuk gibi emerdik. Şekerimsi bir tadı vardı. Çiçek açmaya

ilkbaharda başlar ve güzün don çalana kadar devam eder. Arıların ve böceklerin bayıldığı bir bitkidir. Bu bitki aynı zamanda taş bahçelerin ve susuz yerlerin peyzajında başarı ile uygulanabilir. Yayılcı ve uzun kökleri sayesinde toprak erozyonunu durdurmaya da yarar.

8. **KAPADOKYA KEKİĞİ** (*Thymus cappadocica*) Ballıbabagiller

Familyasındandır. Beyaz ve mor çiçekleri olan, kokulu ve aromalı alt tarafları odunumsu üst tarafları otsu bitkilerdir. İran-Turan elementine ait bu bitki bozkırların bitkilerindendir. Kekik tüm Anadolu'ya yayılmış bir şekilde bulunmaktadır.

Kekik türleri genelde baharat ve çay olarak kullanılmaktadır. İnsanoğlu tarafından binlerce yıldan beridir bilinen bir bitkidir. Bu yörede zahter ve mercanköşk de kekik olarak bilinmektedir. Kullanım alanı oldukça geniş olan kekik bazı yerlerde “Kara çalba” olarak da bilinir ve halı ipi boyamada kullanılır. Kekik türü çok endemikle temsil edildiği gibi aromaların da farklılıklar görülmektedir. Bu yörede kekiği hafif parfüm kokulu gibi durmaktadır. Yerinden söküldükten sonra aromasını kayıp etmektedir. Erozyon engelleyici özelliğinin yanında taş ve susuz bahçelerde oldukça güzellik sunmaktadır.

KAPADOKYA KEKİĞİ

9. **KAPADOKYA KORUNGASI** (*Hedysarum Cappadocica*) . Baklagiller (Leguminosae) familyasındandır. Çok yıllık otsu bir bitkidir. Çiçeklenme dönemleri Mayıs-Ağustos ayları arasındadır. Bozkır, kumtaşı, kireç taşı kayalık yamaçlar bu bitkinin habitatlarıdır. Nadir bulunan endemikler arasındadır. Bu bitki derin kökleri sayesinde kuraklığa dayanabilmektedir. Çok iyi bir yem bitkisidir, arıcıdır. Süs bitkisi olarak yetiştirilmeye değer bir bitkidir.

KAPADOKYA KORUNGASI

10. **KAPADOKYA MADIMAĞI** (Poligonum Cappadocica).

Çobandeyneğigiller (Poligonaceae) familyasındandır. Çeşitli polygonum türleri tüm Türkiye’de yayılış gösterirken yöremizde endemik olan Kapadokya madımağı sebze olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Çok yıllık, sürünücü, otsu, pembe çiçekli bir bitkidir. Habitatı; Yol ve tarla kenarları, tepeler, güneş gören kaya altlarıdır. Bu bitkinin endemik olmayan türleri her yerde yetişir. Hatta beton gibi sert topraktan ancak böyle bitkiler çıkar dedirtir.

KAPADOKYA MADIMAĞI

11. **KAPADOKYA PİRE OTU** (Tanacetum cappadocica). Papatyagiller (Compositae) familyasındandır. Dünyada 80 kadar türü bulunmakla birlikte Türkiye’de endemiktir. Çok yıllık ve otsu olan bu bitki temmuz ayında çiçeklenir. Kireçtaşı ve yamaçlarda bulunurlar. Şifacılıkta solucan düşürmenin yanında; Çiçekleri değirmende çekilerek “ Oltu tozu” elde edilir ve pirelere karşı kullanılır. (Baytop).

KAPADOKYA PİRE OTU

12. **KAPADOKYA SIRACA OTU** (*Scrophularia Libanotica Sıracaotugi*) Iler familyasındandır. (Scrophulariaceae) çok yıllık otsu bir bitkidir. Endemiktir. Nisan-Temmuz aylarında çiçeklenir. İran-Turan bitki topluluğuna ait olan bu bitkinin habitatı; kayalık yamaçlar, yarıklardır.

KAPADOKYA SIRACA OTU

13. **KAPADOKYA YOĞURT OTU** (*Gallium Cappadocica*) Kökboyasıgiller familyasındadır. (Rubiaceae) bazı türleri tek yıllık bazı türleri çok yıllıktır. Özellikle; **Galium incanum** yöremizde yapışkan otu adıyla bilinir. Yem değeri olmadığı için meracılık da istilacı olarak geçmektedir.

YOĞURT OTU

14. **IZGIN** (*Eruca Cappadocica*) turpgiller familyasındandır.(Cruciferae) Nisan ve Haziran aylarında beyaz veya sarımsı çiçekler açan, 20-80 cm boylana bilen bir veya iki yıllık otsu bitkidir. Tarihte ekonomik değeri daha çok olan bu bitki için yağ haneler kurulup yağı çıkartılırdı. Bu yağın asitliliği giderildikten sonra iyi bir makine yağı olduğu söylenmektedir. Endemiktir.

IZGIN

15. **OMPHALODES CAPPADOCİCA**. Köriğen olarak da bilinmektedir ve hayvan yemi olarak da kullanılmakta ve yaprakları yoncayı anımsatmaktadır. Kitaplarda Köri ölmez çiçek olarak geçmektedir. Endemik bir bitkidir.

16. **ŞEYTAN SARIMSAĞI** (*Allium Cappadocica*) Kendine özgü acı tadı bulunan acı bir yabani sarımsak türüdür. Yine bu bitkiye benzeyen başka bir yabani sarımsak türü olan **Allim Nevsehirense** de endemik bir bitkidir. *Allium* türlerinin renk ve duruş çeşitliliği, dayanıklı olması taş ve kurak parklarda bahçelerde yetiştirilebilir düşüncesi taşımaktayım. *Allium* türleri pul koleksiyonu gibi çok çeşidi bulunmaktadır. Peyzajda kapatılmak veya güzellik katması için çeşitleri ekilebilir.

ŞEYTAN SARIMSAĞI

Diğer endemiklere kısaca bakacak olursak;

DOĞU ÖLMEZ ÇİÇEĞİ (*Helichrysum arenarium*) Anadolu'ya has endemiktir.

ALTIN DAMLA (*Onosma*) Yöremizde 8 türle temsil edilen bu bitkiden (*Onosma Isauricum*, *O. Lycaonicum*, *O. Ambigens*, *Onosma Bornmuelleri*) endemiktir. Bahçelerde parklarda sergilenebilecek kadar da güzel çiçekleri vardır.

ANADOLU YABANI KAF

: bir bitkidir.

PAPATYA (Anthemis) türleri açısından yöremiz oldukça zengindir. Bu türler arasında; Anthhemis Fumarlifo. Anthemis Tinçtoria, A. Tinçtoria, Anthemis widermangibi türleri vardır. Papatya çeşitleri yöremizde her yerde yetişmektedir. Sokak aralarında bile göre bilirsiniz. Bahar geldiğinde Nar vadisinde adeta bayram yaparlar. Kız çocuklarına papatyadan taç yapılır. Arıların sevdiği bitkilerdendir. Şifacılıkta kullanılır. Papatyanın daha başka çeşitlerini incelemek için Acıgöl kırsalını gezmeniz gerekir. Papatya öyle bir bitkidir ki, demlemesiyle ister saçınızı yıkayın ister çay olarak için rahatlatıcı, saçları güçleştirici ve saçları sarartıcıdır.

BOZ OT: (Marribium vulgare) Bölgemizde yetişen yemek, çay ve şifacılıkta kullanılan bir bitkidir. Bu bitkinin Endemik olan türü Marribium parviflorum Fisch.Et. Mey. Subs. Oligodon (Boiss) seybolt türüne kayıtlarda rastlanmıştır.

BOZ OT - Nar Vadisi

ÇAN ÇİÇEĞİ (Canpanula) Buğdaygiller familyasındandır. (Canpanulaceae) türkiye’de 100, dünyada 300 kadar türü bulunmaktadır. Bu bitkinin bazı türleri süs çiçeği olarak kullanılmaktadır. Yöremizde endemik olarak bulunan *Campanula sicrieta* L. Var. *Alidagensis* damboldt. Türü Temmuz-ağustos aylarında çiçeklenir. *Campanula* cinsleri güneşi sevdiği için; Killi, kumlu, gübreli topraklardan hoşlanır.

Çan çiçeği-Acıgöl Kırsalı

ÇENGELLİ KORU OTU: (*Minuartia Hamata*) Dikenli, tek yıllık bir bitkidir. Endemik olan türü; *Minuartia Corymbulosa*’dır. Çok yıllıktır. İran turan elementi ve dağılışı İç Anadolu’dur.

ÇENGELLİ KORU OTU

ÇÖVEN OTU: (*Gypsophila*) karanfilgiller familyasındandır. 30-100 cmlere kadar boylanır. Beyaz pembe çiçekleri vardır ve meralarda rastlanır. Yün kumaşların temizliğinde, halva yapımında ve şifacılıkta kullanılmaktadır. Ayrıca bu bitkinin kökünden macunda yapılmaktadır. Türkiye’de 50 kadar türü bulunmakta ve Orta Anadolu’da endemik olan türleri; *Gypsophila Arrostil*, *G.Eriocalyx*, *G. Perfolita*, *G. Sphaerocephala* bulunmaktadır. Değerlendirilmesi gereken bitkiler arasında olduğuna inanmaktayım.

ÇÖVEN OTU

DAĞ ÇAYI/YAZ KARABAŞI: (*Sideritis Montana*) Ballıbabagiller familyasındandır. (Labiatae). Çok yıllık, kuvvetli kokulu ve çalı görünümünde otsu bir bitkidir. Nisan ayından haziran ayına kadar çiçeklenen tarlalar, çorak yerler ve kayalıklarda görülürler. Yaprakları, kök sapları ve çiçekleri çay olarak içilmektedir. Aynı zamanda şifacılıkta da kullanılmaktadır.

DAĞ ÇAYI/YAZ KARABAŞI

Aynı zamanda *Stachys* (Labiatae) türleri de dağ çayı olarak kayıtlardadır. Yöremizde endemik olan; *Stachys cretica* L. Subs. *Anatolica* ve yine endemik olan *Stachys annua* L.Subs.ciliciatürleri bulunmlaktadır. Bu bitkilerde çay olarak kullanıldığı gibi çaya koku vermesi için kullanılmaktadır.

DEDE DEYNEĞİ/ÇİRİŞ OTU; (Asphodolina Anatolica.) Zambakgiller familyasındandır. (Lilliaceae) çok yıllık yumrulu beyaz çiçekli otsu bir bitkidir. Çiçeklenme mayıs ayından ağustos ayına kadar sürmektedir. Arıların ve diğer böceklerin uğrak yeri gibidir. Bir deyişle faunaya katkı sağlamaktadır. Elementi Akdeniz'dir. Bitki geçiş bölgelerine örnek teşkil eden bir bitkidir. Eskiden bu bitkinin kök tozu (Kirli sarı renkte) Ayakkabı, kumaş ve kitap ciltlerini boyamada kullanılmaktaydı. Yöremizde bu bitki, Asphodolina Anatolica olarak endemik listesindedir.

Deve diken-i- Nar vadi sırtları ve Hızarcı mevkii/Küçükdağ Nevşehir

EŞEK DİKENİ; (onopordum.) Papatyagiller familyasındandır (Compositae). Bu bitki yöremizde deve diken-i ya da eşek diken-i olarak bilinmektedir. Bir deyişle Carduusve Onopordum türlerini her zaman aynı olarak değerlendirmişlerdir. Oldukça dikenli, dik duruşlu, 50-150 cm boylana bilen, temmuz-Ağustos aylarında pembe mor, güzel kokulu çiçekler açan bir bitkidir. Kırç kayalıklardan tutun da, ağır otlanmış meralar, yol kenarları, mahalle araları gibi bulunduğu her yerde yetiştirme kabiliyetleri vardır. Bitkinin gelişme aşamasında gövdesi soyularak yenir. Tohumları şifacılıkta kullanılır. Çiçek kömeci aynı enginar gibi temizlenip yemeği yapılmaktadır. Akdeniz elementine ait olan bu bitkinin çeşitli türleri bulunmaktadır. Onopordum Anatolicum Endemik bir bitkidir.

GECE KOKAN:50-60 cm boylana bilen, mızrağımsı yaprakları bulunan, bir yıllık otsu bitkidir. Yaz başında beyaz, pembe çiçekler açar. Açan bu çiçekler gündüz güneşinde solar. Akşam gün çekilirken yeniden açar ve etrafa kesif bir şekilde karanfil kokuları yayar. Bu koku metrelerce uzaktan hissedilebilir. Bitki son baharda solan çiçeklerin altında tohumlarını verir.

GECE KOKAN

GEVEN/KEVEN: (Astragalus) : Baklagiller familyasındandır. Yetiştığı yerlere göre farklılıklar gösterir. Bin kadar türü bulunduğu söylenmektedir. Bitki, otsu ve çalı görünümündedir. Yöremizde de çeşitli türleri bulunmaktadır. Astragalus Karamasicus Endemik türü bulunmaktadır. Öteki çeşitlere göre yeni bulunmuş astragalus cinsidir.

Tarihte ve kültürde yaygın bir şekilde kullanım amacı mevcuttur. Bu bitkinin gövdesinden elde edilen kitre bir zambak türüdür ve Ebru sanatında da kullanılmaktadır. Bitkinin kökleri derinlere kadar indiği için erozyonla mücadelede de kullanılabilir. Kökleri hayvanlarda süt artırmak için kullanılmaktadır. Geleneksel şifacılıkta bilinen kıymetli bir bitkidir.

GIVIŞGAN OTU (Silene otites); Karanfilgiller familyasındandır. (Caryophyllaceae). Silene Muradice türü endemiktir. Yamaç ve tarlalarda görülür. Bitkinin Türkiye dağılımı Doğu ve iç Anadolu'dur. Silene türleri şifacılıkta kullanılmaktadır. Ayrıca bazı türlerinin gövdesi yapışkan olduğu için civardaki sinek ve böcekleri yakalamaktadır. Endemik olmayan diğer türle ise; Silene Chlorifolla, silene Compakta'dır.

DOĞU KASİDE ÇİÇEĞİ/ SALLYANGOZ OTU: (Scutellaria orintalis L. Subs. Peçtinata. Balıbabagiller familyasındandır.(LABIATAE) çeşitlilik gösterirler. Bu bitkiler 17 alt tür ile ülkemizde temsil edilmektedir. Çok yıllık odunsu ve otsu bitkilerdir. 5-45 cm boylana bilen, sarı bazen kırmızı lekeli çiçekler açan ve meralarda, güneşli tepeler bu bitkinin habitatıdır. Türkiye dağılımı Orta Anadolu olan endemik türü bulunmaktadır. Scutellaria Orientalis'tir.

DOĞU KASİDE ÇİÇEĞİ

KUDUZ OTU/EZENTERE : *Allysum Pateri*. Yöremizde çok nadir karşılaşılan endemik bitkilerdendir. Bu bitkiyle Aşıklı dağında karşılaşmıştım. Bitkicilik te bir dağ dar alanıdır. Bu endemik tür, şifacılıkta ve büyücülükte kullanılmıştır. Hani her bitkinin bir hikayesi vardır. Emin olun bu bitkinin hikâyesi aynı yüzüklerin efendisi gibi fantastiktir. Endemik olmayan türleri de bulunmaktadır. *Allysum desertorum*, *A. Murale*, *A. Linnaeus*, *A. Candensatum*, *A. Oxycarpum* u saya biliriz.

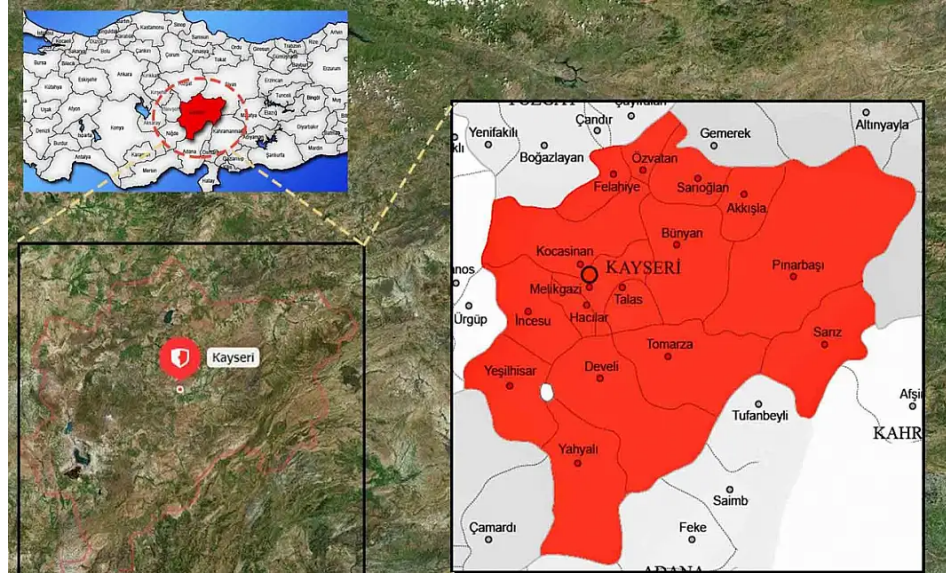
KUDUZ OTU

NEVRUZ OTU: (*Linaria*) Sıracatugiller familyasındandır. (*Scrophulariaceae*) . türkiye’de 20 kadar türü bulunur. Akdeniz, iç batı ve Orta Anadolu bölgelerinde kendiliğinden yetişir. Yöremizde; *Linaria Genistifolia* (L) miller su. Bsp. *Polyclada* (fenzi) davis endemik bir türdür. Ayrıca; *Linaria İconia* yine aynı türden endemik bitkidir. Şifacılıkta kullanılır.

NEVRUZ OTU

İSTİLACI TÜRLER

KOKARCA BÖCEĞİ / ZARARLARI

Kahverengi kokarca böceği (Halyomorpha halys) tarımsal ürünler ve bitkiler üzerinde ciddi zararlar oluşturabilir. İşte bu böceğin zararları,

Tarım Ürünlerine Zarar: Kahverengi kokarca böceği, sebzeler, meyveler, mısır, fasulye, soya fasulyesi gibi tarım ürünlerine saldırarak ürünlerin verimini ve kalitesini düşürür. Özellikle meyve ve sebzelerin üzerinde lekeler bırakır ve hasat edilebilir ürün miktarını azaltır.

Bitki Sağlığını Bozma: Böcek, bitkilerin yaprak, meyve ve saplarından beslenir ve bu süreçte bitkinin sağlığını olumsuz etkileyerek gelişimini engelleyebilir.

Evlerde Problemler: Sonbaharda, soğuk havadan korunmak için evlere girerek, iç mekanlarda rahatsızlık verebilir. Evlerde bulunması, rahatsız edici bir koku yaymasına ve temizlenmesi zor bir sorun haline gelmesine neden olabilir.

Ekonomik Zarar: Tarımsal üretimi olumsuz etkileyerek ekonomik kayıplara yol açar. Çiftçilerin ürünlerini korumak için ek önlemler almaları gerekebilir, bu da ek maliyetlere neden olur.

Bu böceğin etkilerini en aza indirmek için uygun tarımsal mücadele yöntemleri ve evlerde alınacak önlemlerle kontrol sağlanması önemlidir.

Gaz çıkaran böcek olarak da bilinen kokarca böceği Kayseri'de de pek çok yerde görülüyor. Havaların soğumasıyla evlere sığınan bu tür konusunda dikkatli olunması gerekiyor.

DOĞAL KORUMA ALANLARI

Ülkemizin önemli sulak sahalarından Akgöl, Konya'nın Eređli ve Karapınar ilçeleriyle, Karaman'ın Ayrancı ilçesi sınırları içerisinde; sazlık, bataklık, çamur adacıkları ve bunları çevreleyen çayırlar ile çorak düzlük ve steplerden oluşan 6.680 hektarlık bir bölgedir.

Akgöl, 1992 yılında Kültür Bakanlığı tarafından 'I. Derecede Doğal Sit Alanı', 1995 yılında Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Koruma Genel Müdürlüğünce 'Tabiatı Koruma Alanı' olarak ilan edilmiştir.

